MILOSLAV HIRSCH

Miloslav Hirsch byl zakladatelem Českého centra v Římě. Podařilo se mu zorganizovat putovní výstavy napříč Itálií. Jednou z nich byla prezentace naší betlémářské tradice, která vzbudila velký ohlas u italského publika. Který český spisovatel nejvíc zaujal milovníky literatury? A proč Italové nechápou specifika českého humoru?

Prý jste se k italštině dostal poněkud oklikou?
Deset let jsem byl manažerem několika českých orchestrů. Hodně často nás zvali na operní festival do italského Pesara. Ač je to mezinárodní akce, Italové prostě preferují komunikaci v italštině. Začal jsem se učit italsky, a v roce 2004 jsem se přihlásil do výběrového řízení na ředitele nové kulturní instituce – Českého centra v Římě. Tenkrát bylo velké štěstí, že se mi podařilo najít prostory, které bylo možné ještě všelijak upravit. Díky tomu vznikl nejen multifunkční sál na výstavy či projekce, ale také prostor pro ubytování hostujících umělců.

Italové mají bohatou kulturní historii. Jak se do jejich světa hodí český prvek?
Opravdu není snadné právě v této zemi prorazit. Italové se totiž považují za Mistry Evropy v kultuře. Dokonce se o tom dohadují s Řeky, kdo je pro evropskou kulturu významnější! Museli jsme najít způsoby, jak navzdory tomu zaujmout. Konkurenční boj v Římě byl obrovský. Pokud chcete zaujmout, pak je dobré spojit síly s dalšími kulturními instituty a organizovat společné projekty. Jedním z nich byla například výstava o Sigmundovi Freudovi, kterou s námi spolupořádalo Rakouské kulturní fórum. Freud se narodil ve městě Příbor na Novojičínsku, později se rodina odstěhovala do Vídně, kde vystudoval medicínu a otevřel si tam soukromou ordinaci. V našem ČC jsme také měli řadu solitérních či skupinových výstav. Italskému publiku se velmi líbila prezentace grafiků a výtvarníků z okruhu společnosti Hollar.

Velmi zajímavé je propojení přes betlémářskou tradici. Proč právě tohle téma Italy tolik zaujalo?
Po celé Itálii jsou v domácnostech betlémy, které se všemožně inovují. Například do nich vkládají prvky, které jsou typické pro konkrétní město či region. Viděl jsem neapolský betlém, kde tvůrce zakomponoval scenérii z místních ulic, včetně šňůr na prádlo. Naše české betlémy jsou výjimečné hlavně díky tomu, že jsou v nich nejrůznější pohyblivé prvky. To se Italům velmi líbí, jak umíme rozpohybovat postavičky či zvířata v betlému. Zaujalo je také to, proč se vlastně tolik rozmohla tradice betlémů na našem území. Císař Josef II zakázal vystavovat jesličky v kostelích, a tak si lidé začali vyrábět vlastní betlémy. Podařilo se mi sehnat finance na celovečerní dokument o tomto fenoménu. A inicioval jsem také vznik současného betléma, který jsem pak osobně předal papežovi Benediktu XVI.

Zdá se, že betlémy jsou zkrátka sázka na jistotu! Je naopak něco, co italské publikum nepřijalo?

Za těch pět let, kdy jsem vedl České centrum Řím, byla asi jen jedna akce, kde jsme se úplně netrefili do vkusu. Šlo o výstavu kreslených vtipů Miroslava Bartáka.

Tento karikaturista používá typický český humor, plný dvojsmyslů a ironie. Jenže Italové mu vůbec nerozumí. Jeho vtipům se nesmáli, protože je brali příliš doslovně. Podobné nedorozumění jsem zažil ještě u výstavy aktů legendárního fotografa Jana Saudka. Jeho umělecké fotografie „inspirovaly" několik tamních fotografů, kteří se snažili „přiživit" a nabízeli spoluorganizování výstav na dalších místech, ale také se svými ryze pornografickými záběry.

Jak je tedy možné, že Italové mají rádi Bohumila Hrabala, který používal květnatou a jadrnou řeč?
To je trochu jiná situace, protože Italové ho vnímají hlavně jako člověka, který svým způsobem bojoval proti totalitě. Asi nejsou schopni zcela pochopit jeho slovní hříčky, ale i tak se jim líbí ten jeho styl. V době komunistického režimu nás chtěli alespoň symbolicky podpořit, a proto propagovali právě Bohumila Hrabala. Jeho velkým příznivcem byl profesor Sergio Corduas z benátské univerzity. Překládal Hrabalovy knihy, a velmi se zasadil o to, aby se o tomto autorovi vědělo napříč Itálií. A mimochodem – když jsou Italové v Praze, tak je zajímá, kam chodil Hrabal na pivo! Kromě Hrabala mají velmi rádi Franze Kafku. Oceňují hlavně to, jak dokázal popsat magickou atmosféru rodného města.

Po šesti letech v Římě jste měl před sebou další výzvu: otevřít v roce 2010 České centrum v Miláně. Proč právě tam?
České centrum v italské metropoli jsme museli kvůli úsporám Ministerstva zahraničních věcí ČR zavřít. Bylo potřeba začít v podstatě od nuly, protože to, co fungovalo v Římě, tak nešlo použít v Miláně. Obě města se pohybovala ve zcela jiných historických dimenzích: papežský Řím versus Lombardská liga, jíž dominovalo Miláno. Řím byl odedávna středobodem. Jakýmsi předchůdcem ČC byl Český dům, založený Karlem IV. pro české poutníky. V Římě také dožil arcibiskup pražský Jan z Jenštejna. Miláno bylo geograficky i kulturně blíže střední Evropě, dodnes tam lze najít nejrůznější historická propojení nejen z období Rakousko-Uherska. V severní Itálii žil od roku 1968 výtvarník Ladislav Dydek, kterému jsme zorganizovali výstavu. Jeho stálá expozice se nachází v městečku Gardone na břehu Gardského jezera.

Jak vnímáte současnou síť Českých center?
Myslím, že by bylo zajímavé zvážit otevření pobočky v některé z pobaltských republik. To je teritorium, které k nám má kulturně i historicky blízko. Tak by se dalo očekávat, že by tam bylo o dost snadnější propagovat českou kulturu než například v západní Evropě, kde je opravdu velká konkurence. A to především v těch jižních zemích, které mají dlouholetou kulturní tradici.

Co byste popřál k 30. výročí?
Určitě hodně trpělivosti, a dostatek financí, aby bylo možné zachovat provoz Českých center. Byla by velká škoda, kdyby se položka na financování ČC vyškrtla. Propagují naši kulturu po celém světě, a to není zanedbatelné, protože kultura je hybný motor společnosti.